

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

ЧАСОВІ АСПЕКТИ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ: КАТЕГОРІЯ
ТЕМПОРАЛЬНІСТІ ТА ЗАСОБИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Студентки групи Кит 08-21

факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови
та літератури (переклад включно),

перша — китайська

Островської Діани Валеріївни

Науковий керівник:

к.ф.н. Щербаков Я.І.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	6
1.1. Сутність поняття темпоральності у лінгвістиці.....	6
1.2. Категорія темпоральності в сучасній китайській мові.....	10
Висновки до Розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	17
2.1. Засоби вираження минулого часу в китайській мові.....	17
2.2. Засоби вираження теперішнього часу в китайській мові.....	22
2.3. Засоби вираження майбутнього часу в китайській мові.....	24
Висновки до Розділу 2.....	29
ВИСНОВКИ.....	31
论文摘要.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	34

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню темпоральності в сучасній китайській мові.

Час являє собою універсальний аспект життя, який пронизує всі сфери людської діяльності, у тому числі й мовлення. Із плином часу змінюються не лише події, а й їх відображення в мові, що робить темпоральність ключовою складовою лінгвістичної структури. Темпоральність у мові відіграє ключову роль у структуруванні повідомлень та передачі інформації про часові відношення між подіями. Вона не лише допомагає встановити послідовність подій у часі, але і виражає тонкі відтінки відношень між минулим, теперішнім та майбутнім. Часові форми, частки, сполучники та інші граматичні засоби мови сприяють точному та адекватному передаванню інформації про часові аспекти подій, відтворюючи тим самим способи, якими людський розум уявляє та сприймає час.

Одним із цікавих напрямків досліджень у мовознавстві є вивчення часових аспектів, які отримують новий зміст та відтінки в різних мовних системах. Серед них особливий інтерес привертає сучасна китайська мова — багатогранна та виразна, яка має власну унікальну систему вираження темпоральності.

Темпоральність в китайській мові є невіддільною частиною мовного виразу, вона дозволяє точно визначати часові рамки подій та взаємодію людей у просторі часу. Темпоральні аспекти вивчаються як важлива складова її структури та функціонування. Це явище відображається через вдумливий вибір часових слів, фраз і конструкцій, що надають точність та глибину вираженню часових відношень. У цій мові особливу увагу приділяють дотриманню конкретності в часі, а також тривалості, що дозволяє детально описувати часові інтервали. Темпоральність в китайській мові важлива для ясного розуміння історичних подій, повсякденних сценаріїв та для того, щоб уникнути непорозумінь у комунікації. Вона створює багатоаспектний та динамічний образ часу в мовленні, що відзначає китайську мову як важливий інструмент вираження часових відношень. А вивчення темпоральних аспектів дозволяє не лише точно виражати час, а й розкривати нюанси тривалості та регулярності.

Актуальність теми роботи полягає в її спрямованості на вивчення особливостей вираження часу в китайській мові. Зрозуміння цих аспектів має ключове значення для студентів та дослідників, які вивчають китайську мову, оскільки вони допомагають усвідомити ментальні та культурні особливості китайського суспільства. Актуальність теми дослідження підсилюється ще й швидким розвитком китайської економіки та збільшенням кількості міжнародних контактів, де вміння використовувати відповідні часові конструкції важливе для успішного спілкування та досягнення міжкультурного розуміння.

Метою роботи є встановлення особливостей темпоральності в сучасній китайській мові.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати сутність та характеристику поняття темпоральності у лінгвістиці;
- виявити особливості категорії темпоральності в сучасній китайській мові;
- уточнити специфіку вираження теперішнього часу в сучасній китайській мові;
- уточнити специфіку вираження минулого часу в сучасній китайській мові;
- уточнити специфіку вираження майбутнього часу в сучасній китайській мові.

Об'єкт дослідження — часові аспекти в сучасній китайській мові;

Предмет дослідження — категорія темпоральності та засоби її реалізації.

Фактичний матеріал роботи становлять монографії, словники, наукові статті, посібники, курсові та дипломні роботи, дисертації.

Специфіка теми, завдань і матеріалу роботи зумовили комплексний підхід до вибору таких **методів і прийомів дослідження**, як аналіз літературних джерел, порівняльний аналіз з іншими мовами, когнітивний та синтаксичний аналіз, а також інші наукові методи та техніки.

Наукова новизна полягає у виявленні та описі категорії темпоральності в сучасній китайській мові.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в можливості застосування їх під час укладання методичних матеріалів для навчальних дисциплін,

таких як “Китайська мова”, “Стилістика китайської мови”, “Теоретична граматики китайської мови” та “Лексикологія китайської мови”.

Структура та обсяг курсової роботи. Курсова робота складається із вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг курсової роботи — 36 сторінок, використаних джерел — 30.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Сутність поняття темпоральності у лінгвістиці

Ще з давніх давен поняття часу є однією з ключових категорій, яка займає центральне місце у вивченні природи реальності та людського існування.

Філософи різних шкіл думок та традицій приділяли увагу різним аспектам часу, розглядаючи його як простір для розвитку подій, як відображення зміни та руху у світі, а також як важливий фактор у формуванні людського досвіду та світосприйняття.

Свого часу Аристотель писав, що серед невідомого у природі, що нас оточує, найбільш невідомим є час, оскільки ніхто не знає, що таке час і як ним керувати. Численні спроби вивчення цієї категорії зумовлені тим, що саме час визначає сенс людського буття (Романова, 2007, с.64). Цей відомий філософський дискурс містить різноманітні погляди на час, починаючи від концепцій абсолютного часу до відносного часу, який розглядається у теорії відносності Ейнштейна.

І навіть зараз питання часу є актуальною проблемою, в тому числі і в лінгвістиці. Зважаючи на це можна сказати, що зараз відбувається “фундаментальна еволюція темпоральності” (Brose, 2004, с.5). Час — це єдина нескінченна вимірювальна величина. Подібно до простору, час потребує точки орієнтації для визначення місця. Мовець є канонічним центром мовної комунікації, а канонічна точка орієнтації в часі — час мовлення. У всіх мовах світу в реченні закладена інформація, яка дозволяє мовцю описати ситуацію в часі (Остапчук, 2008, с.77). Таким чином, основний шаблон тимчасового тлумачення є дейктичним: ситуації, виражені в реченнях, розташовані відносно часу мовлення. Це є типовим тлумаченням часу та типовим тлумаченням часових мов (Smith, 2005, с.175).

Проте розглядаючи категорію часу, варто, насамперед, зупинитися на таких поняттях як “темпоральність”, “мовний час”, “лінгвістичний час”, позаяк вони по-

різному визначаються в науці (Василенко, с.72). Розуміння цих понять допомагає уточнити та систематизувати погляди на час у мові та лінгвістиці в цілому.

Мовний час — це концепт у лінгвістиці, який відноситься до способів вираження часових відношень у мові. Це означає, що мови мають властивість виражати різні часові аспекти дій та подій через граматичні, лексичні та синтаксичні засоби. Мовний час становить важливу складову лінгвістичної системи кожної мови і відображає способи, якими мова структурує часові відношення.

На граматичному рівні мовний час виражається через форми дієслів, які вказують на час дії: минулий (наприклад, “я купив”), теперішній (“я купую”) та майбутній (“я куплю”). Ці часові форми можуть бути поєднані з іншими мовними елементами, такими як дієслівні частки або конструкції, для вираження більш складних часових відношень.

У лексичному аспекті мовний час може бути відображений через слова та вирази, які вказують на певний час або період, наприклад, “вчора”, “сьогодні”, “завтра”, “раніше”, “пізніше” і так далі. Ці лексичні одиниці доповнюють граматичні форми дієслів у вираженні часових аспектів мови.

На рівні синтаксису мовний час може виявлятися через специфічні конструкції речень, які дозволяють структурувати часові відношення у мовленні. Наприклад, різні типи підрядних речень (наприклад, умовні, часові, допустові) дозволяють виражати різні часові зв'язки між діями та подіями.

Таким чином, мовний час відображає механізми, за допомогою яких мова структурує часові відношення та виражає їх у мовленні. Цей аспект є важливим для розуміння мовної системи та функціонування мовленнєвої діяльності у будь-якій мові.

Водночас лінгвістичний час — це більш широке поняття, яке охоплює не лише способи вираження часу в мові, але й його вплив на комунікацію, сприйняття та розуміння мови. Лінгвістичний час досліджує, як часові аспекти впливають на мовленнєву діяльність, включаючи ситуативний контекст, культурні нюанси та інші чинники, які впливають на сприйняття та інтерпретацію мови.

Натомість темпоральність — це загальна об'єктивно-суб'єктивна категорія, яка, з одного боку, співвідноситься з об'єктивним (реальним) часом, з іншого, — з

відображенням часових характеристик і відношень дійсності у свідомості людей, тобто концептуальним і перцептивним часом (Романова, 2007, с.65). До того ж вона ґрунтується на семантиці дієвості, вираженій дієсловом, та відбиває внутрішній, зовнішній та співвідносний аспекти тривання дії (Барчук, 2011, с.76).

Темпоральність представляє собою спосіб сприйняття світу з особливою увагою до часових особливостей або відносин (Wang, 2021, с.2). Вона охоплює як мовні, так і позамовні аспекти, включаючи способи вираження часу у мові, сприйняття часових аспектів у мовленні та їхнє використання в комунікації. Це поняття більше орієнтоване на загальну організацію часу у мові та когнітивні аспекти сприйняття часу. Вона визначає, як мовні засоби виражають часові характеристики подій, дій та станів.

Сутність поняття темпоральності в лінгвістиці полягає в тому, що мова дозволяє виражати різні часові відношення, такі як минулий, теперішній та майбутній час, а також їхні комбінації та взаємозв'язки. Темпоральність включає в себе способи вираження часових відношень через:

- граматичні форми (наприклад, часові форми дієслів);
- лексичні засоби (слова та фрази, які вказують на часовість);
- синтаксичні конструкції.

В сучасній лінгвістиці темпоральність поділяють на лексичну і граматичну. За твердженням дослідників, мова у своєму розпорядженні має цілий арсенал спеціалізованих граматичних і лексичних темпоральних засобів, що здатні передавати часові значення. Так, до лексичних засобів вираження темпоральності зараховують прислівники, прикметники, іменники, дієслова, числівники, сполучники, частки, до граматичних — категорії виду й часу дієслів, окремі синтаксичні конструкції (Цимбал, 2016, с.210).

У своїй монографії Барчук Володимир (2011) пише, що вивчення лексичного аспекту темпоральності пов'язане з систематичним аналізом структури функціонально-семантичних полів. Лексична темпоральність визначається наявністю часового компонента у семантиці лексичних одиниць, який може вказувати на

конкретний проміжок часу (наприклад, вік, рік, година, секунда), час події або факту, як конкретно (наприклад, вчора, торік, завтра, сьогодні) або загально (наприклад, тоді, після, до, під час) (с.3).

Додатково можна зауважити, що вивчення лексичного аспекту темпоральності також передбачає аналіз змін у вживанні лексичних одиниць протягом історичних періодів. Різні епохи можуть мати свої власні особливості в вживанні слів, виразів та концепцій, пов'язаних з часом, що може бути важливим для розуміння культурного контексту та мовного розвитку.

Також важливо враховувати, що часові компоненти в семантиці лексичних одиниць можуть бути виражені різними способами в різних мовах і навіть у різних діалектах чи стилях мовлення. Це може включати в себе не лише явно вказані часові рамки, а й імпліцитні згадки часу, які можуть бути зрозумілі лише в контексті.

Таким чином, вивчення лексичного аспекту темпоральності сприяє розумінню того, як мова виражає часові відношення та як це впливає на сприйняття текстів та комунікацію в мовленні.

Натомість граматична темпоральність в лінгвістиці описує способи, якими мова виражає часові відношення та події. Вона стосується використання граматичних форм, конструкцій та часових категорій для вираження часових характеристик мовлення.

Центральними елементами граматичної темпоральності є часові форми дієслів, такі як теперішній, минулий та майбутній часи, а також інші часові форми, які можуть відображати події в різних часових рамках. Граматичні конструкції також можуть використовуватися для вираження послідовності подій, тривалості, повторення та інших аспектів темпоральних відношень.

Наприклад, в англійській мові теперішній час вживається для вираження подій, які відбуваються в даний момент часу ("I am writing"), минулий час для подій, що відбулися в минулому ("I wrote"), а майбутній час для подій, які відбудуться у майбутньому ("I will write").

Граматична темпоральність також може включати в себе використання допоміжних слів, модальних дієслів та інших граматичних засобів для точного вираження часових відношень у мовленні.

Отже, вивчення граматичної темпоральності допомагає розуміти, як мова організує і виражає часові відношення, що є ключовим аспектом для розуміння текстів, мовлення та мовної комунікації взагалі.

Узагальнюючи, можна сказати, що згідно з лексичним аспектом, категорія темпоральності вказує на те, чи подія має певну завершальну точку та який період часу вона охоплює. А згідно з граматичним аспектом, вона показує, чи подія є актуальною, триваючою, завершеною або регулярною (Miller, 2013, с.17).

Однак категорія темпоральності може тлумачитися не лише як лексична та граматична, але й як функціонально-семантична, що виражає сутність фізичного і філософського аспектів часу, які репрезентуються різними мовними засобами вираження часу: сукупністю граматичних, лексичних і комбінованих засобів, де ядром темпоральності залишається граматичний час (Булгаков, 2017, с.174).

1.2. Категорія темпоральності в сучасній китайській мові

Будучи дзеркалом культурних думок, мова відображає особливий спосіб спостереження, розуміння та представлення світу (Von Humboldt, 1999, с.81). Саме тому сучасна китайська мова, із своєю давньою історією та багатим культурним спадком, привертає увагу дослідників. Але цікава вона не лише своєю мелодійністю та лексичною різноманітністю, але й складністю вираження темпоральності. Темпоральні конструкції в китайській мові не лише відображають часові відношення, але й мають велике значення для вираження послідовності подій, часових меж та інших аспектів зв'язку з часом.

Але щоб дослідити категорію темпоральності в китайській мові, необхідно мати розуміння китайського сприйняття часу. У Китаї час розглядається як циклічний, а не лінійний, що означає відсутність конкретного початку чи кінця. Все у світі відновлюється, одна династія змінюється іншою, люди народжуються, досягають

вершин свого життя, а потім старіють, змінюючи себе на щось нове (Данішевська, 2022, с.10).

Багато китайських свят мають свою символіку та традиційні звичаї, пов'язані з часом року та циклічністю часу. Час у китайській культурі часто відображається у ритуалах та обрядах, які супроводжують ці події. Ритуали можуть бути пов'язані з певними періодами року або з важливими життєвими подіями, такими як весілля або поховання. Наприклад, червона кольорова схема використовується під час Нового року для відшукання щастя та відпровадження злих духів.

Також, у китайській філософії, особливо у традиціях таоїзму та конфуціанства, підкреслюється важливість гармонії з навколишнім середовищем та ритмів часу. Китайці вбачають асоціації між елементами природи (деревом, вогнем, землею, металом та водою) та різними часовими явищами. Наприклад, дерево асоціюється з народженням та зростанням, вогонь — з розквітом та енергією, земля — з родючістю та стабільністю, метал — з розпадом та зміною, а вода — з переходом до наступного народження та відновленням. Ці асоціації відображають віру у циклічність природних процесів та життєвого циклу. Вважається, що розуміння цієї циклічності часу допомагає досягти внутрішньої гармонії та спокою.

Отже, для китайців час не лише вимірювальний інструмент, а й ключовий елемент культури та світогляду, який відображає їхнє розуміння світу та місця в ньому. Тому вивчаючи цю категорію в китайській мові, не потрібно нав'язувати їй правила інших мов, в тому числі і української.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики, дослідження категорії темпоральності в китайській мові характеризується інтеграцією у світові дослідження, використання новітніх методів та аналізу. У дослідженнях береться до уваги розмовна мова, а не лише байхуа чи веньянь (Фещенко, 2019, с.27).

Хоча в китайській мові відсутня часова морфологія, менш зрозуміло, чи в ній відсутній час взагалі: можливо, наприклад, що в китайській мові є невимовлені морфеми часу. Через відсутність часової морфології, аргументи “за” і “проти” напруженого аналізу китайської мови були побудовані на непрямих доказах (Huang, 2015, с.406). У китайській мові часова морфологія виявляється іншими способами

порівняно з багатьма іншими мовами. Особливість китайської полягає в тому, що вона не має складних часових форм, які характерні для багатьох західних мов. Замість цього, час у китайській мові часто визначається контекстом, спеціальними дієслівними конструкціями та вказівниками на час.

У китайській мові темпоральність виражається за допомогою різних лексичних, граматичних та синтаксичних засобів. Ось кілька способів, якими це реалізовується:

1. Часові слова:

Китайська мова має різноманітні слова, які вказують на час, такі як 今天 jīntiān — сьогодні (今晚我们要去看电影。 Jīn wǎn wǒmen yào qù kàn diànyǐng. — Сьогодні ввечері ми йдемо дивитися фільм.), 昨天 zuótiān — вчора (昨天我去了图书馆。 Zuótiān wǒ qùle túshūguǎn. — Вчора я пішов до бібліотеки.), 明天 míngtiān — завтра (我们明天开会。 Wǒmen míngtiān kāihuì. — Ми збираємося на зустріч завтра.) тощо.

Проте в уживанні часових слів в говорі та писемній мові є відмінності, до яких належать:

- формальність: у письмовій мові може використовуватися більше формальних варіантів часових слів, ніж у говорі;
- стиль мовлення: в усному мовленні можуть вживатися спрощені або скорочені форми часових слів, що може бути неприйнятним у писемній мові;
- контекст вживання: в усній мові може відбуватися частіше вживання часових слів у спонтанних розмовах, тоді як у письмовій мові вони можуть вживатися з урахуванням формальних правил та структурованості мовлення.

2. Часові конструкції:

Існують спеціальні конструкції, які вказують на часові відношення, такі як 了 le для позначення дій, які вже сталися або завершилися в минулому (我吃了早饭。 Wǒ chīle zǎofàn. — Я снідав.), 会 huì для вираження майбутньої можливості або навички робити щось у майбутньому (他明天会来。 Tā míngtiān huì lái. — Він завтра прийде.), 正在 zhèngzài для позначення дій, які відбуваються у даний момент (他正在学习。 Tā zhèngzài xuéxí. — Він зараз вчиться.) тощо;

3. Части та словосполучення:

Деякі частки та словосполучення вказують на темпоральні відношення, наприклад:

- 一直 yīzhí вказує на постійність дії або стану (他一直在学习。 Tā yīzhí zài xuéxí. — Він постійно вчиться.);
- 每天 měitiān використовується для вираження регулярності дій (我每天早上都锻炼。 Wǒ měitiān zǎoshang dōu duànliàn. — Я щодня рано вранці займаюся вправами.);
- 时候 shíhou вживається для вказівки на час або момент в часі. (我们晚上聊天的时候很开心。 Wǒmen wǎnshàng liáotiān de shíhou hěn kāixīn. — Ми дуже раді, коли ми розмовляємо ввечері.);
- 期间 qījiān вказує на період або проміжок часу (学校放暑假的期间，我打工赚了一些钱。 Xuéxiào fàng shǔjià de qījiān, wǒ dǎgōng zhuànle yīxiē qián. — Під час літніх канікул я заробив трохи грошей, працюючи.);
- 每次 měicì вживається для вказівки на кожний окремий випадок або інцидент (每次我看到这个地方，我都感到兴奋。 Měicì wǒ kàn dào zhège dìfāng, wǒ dōu gǎndào xīngfèn.) — Кожного разу, коли я бачу це місце, я відчуваю захоплення.);
- 随时 suíshí вказує на готовність або можливість в будь-який час (如果有问题，请随时联系我。 Rúguǒ yǒu wèntí, qǐng suíshí liánxì wǒ. — Якщо у вас є питання, будь ласка, зв'яжіться зі мною в будь-який час.).

Ці частки, словосполучення та ідіоматичні вирази розширюють можливості виразу темпоральних відношень в китайській мові, допомагаючи більш точно передати смислове навантаження та виразити різні аспекти часу.

4. Лексичні та граматичні конструкції у літературі та письмі:

У китайській літературі та письмі можна знайти різноманітні стилістичні засоби та вирази, які використовуються для передачі темпоральних аспектів. Наприклад у класичній літературі часто вживали архаїчні та витончені конструкції для вираження темпоральних відношень, що відтіняють естетику та історичну атмосферу твору, а

також історичні контексти та алегорії, щоб передати часові аспекти. Натомість в сучасній літературі використовуються більш прості та прямолінійні конструкції для передачі темпоральних відношень, спрощуючи читачеві розуміння тексту, а також сучасні сленгові вирази для виразності та відтворення реального мовлення.

Конкретизуючи все вищенаведене, можемо доповнити, що до засобів реалізації семантики часу в китайській мові належать (Горбенко, 2022, с.46):

1. Аспектуальні морфеми (了 le, 着 zhe, 过 guò, 正在 zhèngzài та ін.);
2. Прислівники зі значенням часу (曾经 céngjīng — колись, 已经 yǐjīng — вже та ін.);
3. Іменники на позначення часу (今年 jīnnián — цього року, 这个月 zhège yuè — цього місяця, 昨天 zuótiān — вчора, 晚上 wǎnshàng — ввечері, 去年 qùnián — минулий рік, 后年 hòu nián — через рік та ін.);
4. Нульова форма дієслова;
5. Модальні дієслова (要 yào — має, 会 huì — вміє, 将 jiāng — буде, 能 néng — в змозі, 应该 yīng — повинен та ін.);
6. Синтаксичні конструкції (就...了 jiù...le (вказує на ірреальність ситуації, має відтінок умовності), 在...的时候 zài...de shíhòu — під час..., 已经...了 yǐjīng...de shíhòu — вже... та ін.);
7. Інтоніяція.

Фразеологізми також відіграють велику роль у позначенні часу в китайській мові. Фразеологізми та вирази з темпоральним значенням в китайській мові часто мають глибоке культурне та історичне значення. Вони допомагають не лише виражати часові аспекти, а й передавати певні емоції, настрої або філософські концепції. Ось кілька прикладів:

- 一日千里 yīrìqiānlǐ — буквально “один день тисяча миль”, що вживається для позначення швидкого прогресу або розвитку. Цей вираз може

використовуватися, наприклад, для опису швидкого зростання чи розвитку якої-небудь ситуації: “За останній рік вона дійсно зробила крок уперед, як "один день тисяча миль”.

- 日月如梭 rìyuèrúsuō — буквально “сонце та місяць проходять, як косарка”, що вказує на швидкість, з якою час пролітає. Цей вираз може використовуватися для вираження того, як швидко проминають події або як швидко пройшов час: “Пам'ятаєш, коли ми почали цей проект? Тепер вже рік минув, і час пролетів, як “сонце та місяць проходять, як косарка””.
- 千古 qiāngǔ — буквально “тисячі віків”, що вказує на довгий період часу або історичну традицію. Цей вираз може використовуватися для вираження відчуття сталості або постійності: “Ця традиція збереглася вже протягом “тисяч віків””.

А от звичайні китайські дієслова, на відміну від інших мов, не можуть самостійно виражати категорію часу (Chao, 1968, с.54). Це відбувається через відсутність граматичних закінчень чи спеціальних форм. Китайські дієслова не мають складної системи часів, яку можна спостерігати в багатьох інших мовах, таких як англійська, французька чи німецька. У китайській мові, як зазначалось вище, часові відношення зазвичай визначаються за допомогою додаткових слів, словосполучень або контексту, а не за допомогою змін дієслівних форм.

Наприклад, дієслово 吃 chī — їсти в китайській мові може вживатися в будь-якому часі без зміни своєї форми. Щоб вказати час, в якому відбувається дія, потрібно використовувати допоміжні слова або виражати контекст. Наприклад, для вказівки на майбутню дію можна додати слово “буде” перед дієсловом: “буде їсти” — 会吃 huì chī.

Отже, китайські дієслова надають перевагу гнучкості, не змушуючи мовця вивчати багаточисельні форми для кожного часу. Замість цього мовець може використовувати контекст і допоміжні слова для вираження потрібної часової категорії. Це робить китайську мову унікальною серед багатьох інших мов.

Висновки до Розділу 1

У цьому розділі ми розглянули теоретичний аспект вивчення темпоральності в сучасній китайській мові. Спочатку ми проаналізували сутність поняття темпоральності у лінгвістиці, визначивши його як спосіб вираження часових відношень та послідовності подій у мові. Подальше дослідження зосереджено на категорії темпоральності в сучасній китайській мові.

Отримані результати свідчать про те, що китайцям притаманне специфічне бачення часу. До того ж, на відміну від західних мов, китайська мова не має складної системи часів, проте використовує різні підходи для вираження часових відношень. Тому темпоральні відношення виражаються за допомогою різноманітних лексичних та граматичних конструкцій, специфічних часових слів, а також контекстуального розуміння.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Засоби вираження минулого часу в китайській мові

Минулий час означає “правду до моменту мовлення” і що завершення не є частиною його денотативного значення, хоча це імплікація, яка часто асоціюється з минулим часом у багатьох контекстах. Таким чином, минулий час можна використовувати для опису ситуацій, які все ще можуть існувати, об’єктивно кажучи, у момент мовлення, якщо мета мовця полягає в тому, щоб представити інформацію з точки зору її минулої психологічної значущості (Riddle, 1986, с.267). Він є одним із ключових часів у більшості мов світу і зазвичай має власні граматичні форми та правила використання.

У багатьох мовах існують різні форми минулого часу, які можуть відрізнятися за граматичними особливостями, такими як закінчення дієслів, вживані дієслівні форми тощо.

У лінгвістиці, вивчення минулого часу включає дослідження його формальних характеристик, таких як граматичні особливості та правила вживання, а також семантичних аспектів, таких як способи вираження часових відношень між подіями в минулому.

Крім того, вивчення минулого часу в лінгвістиці може включати аналіз його використання в текстах різних жанрів, включаючи літературні твори, наукові статті, історичні документи тощо. Таке дослідження допомагає краще розуміти, як мова використовується для вираження часових відношень та передачі історії та подій.

Загалом у лінгвістиці минулий час може бути вказаний різними засобами в мові, в залежності від контексту та мовних конструкцій. Ось деякі з найпоширеніших:

- часові вирази: такі слова або фрази, як “вчора”, “минулого тижня”, “два роки тому”, “у 1999 році” і т.д., найчастіше вказують на конкретний момент у минулому;

- форми дієслів: у більшості мов існують специфічні форми дієслів, які використовуються для вираження минулого часу, такі як Past Simple, Past Continuous, Past Perfect і т.д;
- контекст: іноді ми можемо визначити час, в якому відбувається подія, з контексту або послідовності подій у тексті чи діалозі;
- розповіді або оповідання: у текстах, які розповідають про минулі події, сам факт, що вони розповідаються, зазвичай вказує на те, що ці події сталися в минулому;
- слова-індикатори: деякі слова чи вирази, які вказують на часову віддаль чи послідовність, такі як “потім”, “після того”, “до цього”, можуть також допомагати визначити, що дія відбулася в минулому.

У китайській мові також існує багато способів вираження минулого часу (过去时 guòqù shí).

Зважаючи на відсутність граматичних форм, слова-вказівники на час є одним з найпоширеніших способів вираження минулого. Ці слова допомагають встановити часовий контекст у реченні та вказати на момент, до якого стосується дія. Деякі з найчастіше вживаних словосполучень-вказівників на час включають:

1) дати: зазвичай вони розміщуються на початку речення, і якщо вказано повну дату, може використовуватися кома для її виділення. Наприклад:

1991 年 8 月 24 日，乌克兰成为独立国家。1991 Nián 8 yuè 24 rì, wūkèlán chéngwéi dúlì guójiā. — 24 серпня 1991 року Україна стала незалежною державою.

我于 2021 年进入大学。Wǒ yú 2021 nián jìnrù dàxué. — Я вступила в університет у 2021 році.

2) загальні календарні вказівки:

昨天 zuó tiān — вчора, 去年 qù nián — минулого року, 上个月 shàng gè yuè — минулого місяця, 上星期 shàng xīng qī — минулого тижня, 前天 qián tiān — позавчора, 前年 qián nián — позаторік, 大前天 dà qián tiān — три дні назад, 大前年 dà qián nián

— за три роки назад (за рік до позаминулого року). У реченні ці вказівки зазвичай розташовуються на початку для чіткого визначення часового контексту. Наприклад:

昨天我去了电影院。Zuótiān wǒ qù le diànyǐngyuàn. — Вчора я пішов у кінотеатр.

去年我去了日本。Qù nián wǒ qù le Rìběn. — Минулого року я побував в Японії.

上个月我买了新电脑。Shàng gè yuè wǒ mǎi le xīn diànnǎo. — Минулого місяця я купив новий комп'ютер.

前年我学了中文。Qiánnián wǒ xué le zhōngwén. — Позаторік я вивчав китайську мову.

大前天我和朋友去了游乐园。Dà qián tiān wǒ hé péngyǒu qù le yóulèyuán. — Три дні назад я пішов до парку розваг разом з друзями.

3) слова-замінники часу: до таких слів належить 那个时候 nà gè shíhòu — тоді, 以前 yǐqián — раніше, 昔 xī — раніше, 后 hòu — потім, 曾经 céngjīng — колись, 早先 zǎoxiān — раніше, 前次 qiáncì — попередній раз та інші. Вони не містять конкретну дату або час, проте з їхнього значення зрозуміло, що вони вказують на події, що відбувались раніше, ніж інші. Зазвичай їх використовують на початку речення. Наприклад:

那个时候，我每天都去公园散步。Nà gè shíhòu, wǒ měi tiān dōu qù gōngyuán sànbù. — Тоді я кожен день ходив до парку гуляти.

我以前住在乡村，现在住在城市。Wǒ yǐqián zhù zài xiāngcūn, xiànzài zhù zài chéngshì. — Раніше я жив у селі, а зараз живу в місті.

后来，他终于找到了失去的钥匙。Hòulái, tā zhōngyú zhǎodàole shīqù de yàoshi. — Потім він нарешті знайшов загублені ключі.

我曾经在这个城市工作过。Wǒ céngjīng zài zhège chéngshì gōngzuòguò. — Колись я працював у цьому місті.

我早先学习汉语，然后开始学习法语。Wǒ zǎoxiān xuéxí hànyǔ, ránhòu kāishǐ xuéxí fǎyǔ. — Раніше я вивчав китайську, а потім почав вивчати французьку.

Вживання дієслів зі спеціальними доповненнями також дозволяє виразити минулий час в китайській мові більш точно. Наприклад, дієслово 看 kàn — бачити

може використовуватися разом з 见 jiàn для вираження минулого часу. Таке вживання доповнень допомагає точніше передати момент часу, коли відбулася подія. Ось приклад:

我昨天看见了他。 Wǒ zuótiān kànjiàn le tā. — Вчора я його побачив.

Ще одним поширеним способом вираження минулого часу в китайській мові є допоміжні слова, такі як 了 le і 过 guò.

Суфікс 了, будучи характерною особливістю сучасної китайської мови, з'явився в текстах епохи Тан (618-907). Це був показник доконаного виду. Коли використовувалося доповнення при дієслові, суфікс 了 ставав після нього, наприклад: 作此语了 zuò cǐ yǔ le — сказавши ці слова. Значення “закінчувати” для 了 в дієслівному контексті вперше було зафіксовано в словнику Гуанья (поч. III століття). Це значення 了 вживалося раніше, ніж в значенні “зрозуміти, уяснити”. З епохи Сун (960 - 1279) почало зростати вживання 了 саме як дієслівного суфікса, який передує дієслівному додатку/доповненню (Фещенко, 2019, с.50).

У сучасній китайській мові морфема 了 виконує такі функції:

- позначення завершеності дії: одним з основних вживань 了 є позначення завершеності дії в минулому часі (Lin, 2003, с.261). Коли 了 ставиться після дієслова, це показує, що дія вже відбулася (Huang, 2018, с.318). Наприклад:
我吃了早饭。 Wǒ chī le zǎofàn. — Я поснідав.
他看了电影。 Tā kàn le diànyǐng. — Він подивився фільм.
- позначення зміни стану: у деяких випадках 了 є маркером зміни стану або ситуації (Ljungqvist, 2007, с.195). Наприклад:
天黑了。 Tiān hēi le. — Настала ніч.
他终于明白了。 Tā zhōngyú míngbái le. — Він нарешті зрозумів.
- позначення дій, що відбуваються у минулому перед певним моментом: 了 може також позначати дії, які відбувалися у минулому до певного моменту. Наприклад:

我在中国学习了三年。 Wǒ zài zhōngguó xuéxí le sān nián. — Я вивчав китайську в Китаї протягом трьох років.

- вживання зі спеціальними доповненнями: іноді 了 використовується з дієсловами, що мають спеціальні доповнення для виразу минулого часу. Наприклад:

我看见了。 Wǒ kànjiàn le tā. — Я його побачив.

У кожному випадку 了 вказує на наявність дії в минулому, але контекст і значення речення можуть варіюватися залежно від вживання.

Натомість суфікс 过 guò для вираження минулого часу можна вважати одним з небагатьох дієслівних суфіксів у сучасній китайській мові, який має часову функцію. У більшості випадків, коли дієслово має цей суфікс, це вказує саме на події чи дії, які відбулися в минулому.

Одним із ключових аспектів вживання цього слова є вираження досвіду. 过 використовується для вказівки на те, що дія була виконана принаймні один раз у минулому. Це схоже на англійське слово “have” у перфектному часі. Воно підкреслює факт того, що особа мала певний досвід у здійсненні певної дії. У статті китайського лінгвіста Ху Н. (2019) зазначено, що семантика емпіричного аспектного маркера 过 є популярною темою досліджень у китайській лінгвістиці. Первинне значення цього суфікса полягає в вираженні існування події в невизначеному минулому, припинення результату якої визначено у певний момент часу (с.1). Зазвичай 过 розміщується після дієслова і перед дієслівним доповненням. Наприклад:

我去过北京。 Wǒ qù guò Běijīng. — Я був у Пекіні. (Я мав досвід перебування в Пекіні.)

我吃过中国菜。 Wǒ chī guò zhōngguó cài. — Я пробував китайську їжу. (Я мав досвід вживання китайської їжі.)

Ще одним аспектом вживання 过 є завершення дії. В такому випадку морфема також зазвичай ставиться після дієслова (Ljungqvist, 2007, с.196).

我吃过晚饭了。 Wǒ chī guò wǎnfàn le. — Я повечеряв.

Інколи морфема 过 може також вказувати і на минулий досвід і на те, що дія була виконана раніше (Mangione & Li, 1993, с.67). У цьому випадку зазвичай в реченні міститься вираз, який вказує на те, коли дія була здійснена, наприклад, 昨天 zuótiān — вчора або 以前 yǐqián — раніше. Наприклад:

他昨天去过北京。 Tā zuótiān qù guò Běijīng. — Я був у Пекіні вчора.

У випадку, коли суфікс 过 додається до дієслова (минулого прикметника), то це позначає якість дії в минулому, що можна порівняти з теперішнім станом (Фещенко, 2019, с.55):

我小时候瘦过。 Wǒ xiǎo shí hòu shòu guò. — У дитинстві я був худим.

Заперечення в минулому часі в китайській мові виражається за допомогою заперечної частки 没 méi. Коли вона поєднується з суфіксом 了, то 了 опускається (吃了 – 没吃), а от поєднання з 过 воно означає, що дія ніколи не відбувалась в минулому.

我没去过法国。 Wǒ méi qùguò fàguó. — Я (ніколи) не був у Франції.

我昨天没吃晚饭。 Wǒ zuótiān méi chī wǎnfàn. — Вчора я не вечеряв.

我们上个月没看过这部电影。 Wǒmen shàng gè yuè méi kànguò zhè bù diànyǐng. — Ми ніколи не дивилися цей фільм минулого місяця.

2.2. Засоби вираження теперішнього часу в китайській мові

В сучасній лінгвістиці, роль теперішнього часу в мові виявляється досить цікавою та складною. Теперішній час відіграє ключову роль у вираженні часових відношень та поєднується з іншими часами мови, такими як минулий та майбутній, для створення повноцінного хронологічного контексту. Він дозволяє нам утворювати різноманітні типи речень, такі як твердження, заперечення, питання та складноскорочені форми, що залежать від контексту.

Однією з цікавих особливостей теперішнього часу є його використання для вираження загальних фактів, правдивих тверджень та універсальних істин, що

стосуються не тільки миттєвого моменту мовлення, а й майбутніх і минулих подій. Теперішній час відображає не лише фактичні реалії, але й спосіб сприйняття часу, простору та дії у мовленні. Він служить також для вираження загальних правил та звичаїв. Це створює мовний механізм для узагальнення інформації, що є важливим аспектом в комунікації.

А відмінності у вживанні теперішнього часу в різних мовах та його різноманітні контексти дозволяють лінгвістам досліджувати різноманітність мовних систем та їх вплив на сприйняття часу та дії в мовленні.

В сучасній китайській мові існує багато варіацій реалізації теперішнього часу (现在时 xiànzài shí). У своїй роботі Мовчан А. виокремлює такі (с.22):

- 1) використання дієслів без вживання додаткових суфіксів. Наприклад:

她唱歌。Tā chàngē. — Вона співає пісню.

我写信。Wǒ xiě xìn. — Я пишу листа.

- 2) використання словосполучень-вказівників на час, які зазвичай ставляться перед дієсловом, таких як 现在 xiànzài — зараз, 正在 zhèngzài — зараз, 今天 jīntiān — сьогодні, 今年 jīnnián — цього року, 本月 běnyuè — даний місяць, 这个月 zhège yuè — цей місяць. Дієслово 在 також є одним із найважливіших засобів вираження теперішнього часу в китайській мові. Воно позначає, що дія відбувається безпосередньо в момент мовлення (Фещенко, 2019, с.65).

Наприклад:

他正在看书。Tā zhèngzài kàn shū. — Він зараз читає книгу.

今天我参观博物馆。Jīntiān wǒ cānguān bówùguǎn. — Сьогодні я відвідую музей.

这个月我们打算去看望奶奶。Zhège yuè wǒmen dǎsuàn qù kànwàng nǎinai. —

У цьому місяці ми збираємося відвідати бабусю.

- 3) використання суфікса 着 zhe, що вказує на тривалість дії (аналогічно до Present Continuous в англійській мові) та завжди ставиться після дієслова.

Наприклад:

她在做饭着。Tā zài zuò fàn zhe. — Вона готує обід.

他在做项目着。Tā zài zuò xiàng mù zhe. — Він працює над проектом.

Заперечення 不 bù також часто вживається для вираження теперішнього часу. Проте, згідно з сучасною граматиною китайської мови, воно може також вказувати на майбутній час. Однак чітко розрізнити, коли вживається для вираження теперішнього, а коли для майбутнього часу, можна тільки з контексту, особливо у випадках, коли дієслово не має часових показників.

2.3. Засоби вираження майбутнього часу в китайській мові

Майбутній час — це дієслівна форма часу, що позначає стан або дію, що відбуватиметься після моменту мовлення (Ганич & Олійник, 1985, с.123). У лінгвістиці він представляє собою область досліджень, яка вивчає способи вираження майбутніх подій, дій та станів в мовах різних культур і систем мовлення. Це важлива тема для лінгвістів, оскільки способи вираження майбутнього можуть відрізнятися в залежності від культурних та мовних особливостей кожного народу.

Одним із способів вираження майбутнього є використання специфічних часових форм або дієслівних форм, таких як майбутній час у формі слова (“will”, “shall” у англійській мові, “werden” у німецькій ітд.). Деякі мови можуть мати окремі граматичні форми для майбутнього часу, тоді як інші використовують дієсловні конструкції або дієслова зі спеціальними афіксами чи частинками.

Крім граматичних засобів, майбутній час також може виражатися за допомогою контексту, модальних дієслів, або навіть за допомогою спеціальних виразів та конструкцій, що вказують на майбутнє.

Лінгвісти вивчають як синтаксичні, так і семантичні аспекти вираження майбутнього часу в мовах, а також аналізують вплив культурних та історичних факторів на способи вираження майбутнього. Вони також досліджують еволюцію майбутнього часу в мовах, його зміну в часі та можливі перспективи розвитку цієї граматичної категорії.

У китайській мові майбутній час (将来时 *jiānglái shí*) виражається за допомогою різних граматичних конструкцій та виразів, що вказують на час у майбутньому.

Одним із основних способів вираження майбутнього є використання словосполучень-вказівників на час, таких як 明天 *míngtiān* — завтра, 后天 *hòutiān* — післязавтра, 下个月 *xià gè yuè* — наступного місяця, 明年 *míngnián* — наступного року, 以后 *yǐhòu* — після, в майбутньому, 然后 *ránhòu* — потім. Зазвичай вони ставляться на початку речення. Наприклад:

明天我要去上海。 *Míngtiān wǒ yào qù Shànghǎi.* — Завтра я планую поїхати до Шанхая.

后天我们有重要的会议。 *Hòutiān wǒmen yǒu zhòngyào de huìyì.* — Післязавтра у нас важлива зустріч.

我下个月要开始新的工作。 *Wǒ xià gè yuè yào kāishǐ xīn de gōngzuò.* — Наступного місяця я почну нову роботу.

我明年计划去旅行。 *Wǒ míngnián jìhuà qù lǚxíng.* — Наступного року я планую подорожувати.

你可以先完成这项任务，然后我们会讨论下一步的计划。 *Nǐ kěyǐ xiān wánchéng zhè xiàng rènwù, ránhòu wǒmen huì tāolùn xià yī bù de jìhuà.* — Ти можеш спочатку завершити це завдання, а потім ми обговоримо наступні кроки в плані.

Використання календарних дат також може вказувати на майбутній час.

Наприклад:

2026年我会去中国。 *2026 Nián wǒ huì qù zhōngguó.* — 2026 року я поїду в Китай.

Ще одним способом є вживання дієслова 会 *huì*, яке, подібно до *will* в англійській мові, може виражати передбачення, особисту звичку, властивості місць, закон природи тощо (Liu, 1997, с.51). Наприклад:

我会去北京。 *Wǒ huì qù Běijīng.* — Я поїду в Пекін.

明天他们会去旅行。 *Míngtiān tāmen huì qù lǚxíng.* — Завтра вони підуть у подорож.

你会在周末看电影吗？ Nǐ huì zài zhōumò kàn diànyǐng ma? — Чи підеш ти на кіно на вихідних?

Ще один спосіб вираження майбутнього — використання дієслова 要 yào, яке вказує на майбутню необхідність або намір. 要 також може бути деонтичним модальним, тому деякі можуть стверджувати, що воно виражає волю, а не майбутнє (Hsieh, 2006, с.10). Ось декілька прикладів:

我要去超市。 Wǒ yào qù chāoshì — Я збираюся піти до супермаркету.

他们要下个月搬到新家。 Tāmen yào xià gè yuè bān dào xīnjiā. — Наступного місяця вони планують переїхати до нового дому.

我要在周末学习。 Wǒ yào zài zhōumò xuéxí. — На вихідних я планую вчитися.

Також у китайській мові можна використовувати службовий прислівник 将 jiāng. Він використовується, щоб повідомити, що ситуація станеться в майбутньому, не кажучи нічого про джерело судження (Wu & Kuo, 2010, с.59). Наприклад:

我将去旅行。 Wǒ jiāng qù lǚxíng. — Я поїду у подорож.

我们将在下个星期举行会议。 Wǒmen jiāng zài xià gè xīngqī jǔxíng huìyì. — Ми проведемо зустріч наступного тижня.

他们将于明年夏天结婚。 Tāmen jiāng yú míngnián xiàtiān jiéhūn. — Вони одружаться наступного літа.

Крім того, існують інші способи вираження майбутнього в китайській мові, такі як використання дієслівних конструкцій зі словами 会, 要, 将 у поєднанні з іншими дієсловами чи контекстуальними виразами.

Також в китайській мові майбутній час може бути виражений за допомогою конструкцій для позначення дії, яка повинна ось-ось статися (висловлення наміру). У реченні подібні конструкції є синонімічні (Мовчан, 2023, с.27). Наприклад:

1) 要 ... 了 Yào...le:

我要走了。 Wǒ yào zǒu le. — Я збираюся йти.

他要睡觉了。 Tā yào shuìjiào le. — Він збирається спати.

我们要开始上课了。 Wǒmen yào kāishǐ shàngkè le. — Ми збираємося почати урок.

Li, C. N. та Thompson, S. A. (1989) пишуть, що таке поєднання гарантує майбутню зміну стану (с.238). Один цікавий контраст, який показує семантичний внесок 了 в майбутню зміну стану, походить від сленгу (Wu, J. S., & Kuo, J. Y. C., 2010, с. 62):

天要下雨。娘要嫁人。谁都没办法阻止。 Tian yao xia yu niang yao jia ren shei dou mei banfa zuzhi. — Небо хоче задощити. Мати хоче знову одружитись. Ніхто цього не зупинить.

2) 快要 ... 了 Kuàiyào...le:

太阳快要下山了。 Tàiyáng kuàiyào xiàshān le. — Сонце скоро зійде.

飞机快要降落了。 Fēijī kuàiyào jiàngluò le. — Літак скоро приземлиться.

花快要开放了。 Huā kuàiyào kāifàng le. — Квіти скоро розквітнуть.

3) 就要 ... 了 Jiù yào...le:

他就要结婚了。 Tā jiù yào jiéhūn le. — Він збирається одружитися.

我们就要离开了。 Wǒmen jiù yào líkāi le. — Ми збираємося виїхати.

小朋友们就要放学了。 Xiǎo péngyǒu men jiù yào fàngxué le. — Діти скоро закінчать урок.

Схожими за значенням до цих конструкцій є слова 即将 jíjiāng, 行将 xíngjiāng, 将来 jiāng lái, 将近 jiāngjìn. Вони мають синонімічні переклади, такі як ось-ось, скоро, найближчим часом, у майбутньому. Наприклад:

春天即将来临，天气会变暖和。 Chūntiān jíjiāng lái lín, tiānqì huì biàn nuǎnhuo. — Весна скоро настане, погода стане теплішою.

这家公司行将推出新产品。 Zhè jiā gōngsī xíngjiāng tuīchū xīn chǎnpǐn. — Ця компанія планує випустити новий продукт у майбутньому.

他的努力将来会得到回报。 Tā de nǔlì jiāng lái huì dédào huíbào. — Його зусилля скоро будуть винагороджені.

他的生日将近，我们正在计划一个惊喜派对。 Tā de shēngrì jiāngjìn, wǒmen zhèngzài jìhuà yīgè jīngxǐ pàiduì. — Його день народження наближається, ми вже плануємо сюрпризову вечірку.

Для вираження майбутнього часу можуть використовуватись слова-замінники, які не вказують на конкретний час, але передають ідею майбутності. До них належить 将来 jiānglái — в майбутньому, 初 chū — спочатку. Наприклад:

我们将来会结婚。 Wǒmen jiānglái huì jiéhūn. — Ми одружимося в майбутньому.

他们将来要搬到新城市。 Tāmen jiānglái yào bān dào xīn chéngshì. — Вони планують переїхати в нове місто у майбутньому.

我们初会见时并不相信彼此。 Wǒmen chū huìjiàn shí bìng bù xiāngxìn bǐcǐ. — Спочатку, коли ми вперше зустрілися, ми не вірили одне одному.

初学者可能会遇到困难。 Chū xuézhě kěnéng huì yùdào kùnnán. — Початківці можуть стикнутися з труднощами.

Ще одним способом підкреслити, що дія ще не відбулася, але відбудеться в майбутньому є конструкція 还没…呢 hái méi... ne або 没…呢 méi... ne. Вони не безпосередньо вказують на майбутній час, але вказують на подальший розвиток дії. Ці конструкції дуже поширені в розмовній мові (赵元任, 2002, с.142). Наприклад:

他还没决定去哪里度假呢。 Tā hái méi juédìng qù nǎlǐ dùjià ne. — Він ще не вирішив, куди поїхати на відпочинок.

我们还没准备好明天的演出呢。 Wǒmen hái méi zhǔnbèi hǎo míngtiān de yǎnchū ne. — Ми ще не готові до виступу завтра.

Звертаючи увагу на контекст на майбутній час може вказувати заперечна частка 不 (потрібно пам'ятати, що вона використовується і в теперішньому часі). Наприклад:

我明天不会参加派对。 Wǒ míngtiān bù huì cānjiā pàiduì. — Завтра я не піду на вечірку.

他们下个月不要搬家。 Tāmen xià gè yuè bù yào bān jiā. — Наступного місяця вони не збираються переїжджати.

我们这个周末不打算出去。 Wǒmen zhège zhōumò bù dǎsuàn chūqù. — Цієї неділі ми не плануємо виходити куди-небудь.

Крім цього, в китайській мові на майбутній час може вказувати 别 bié, передбачаючи те, що дія не повинна відбутися. Він вживається для вираження заборони або заклику до уникнення певної дії у майбутньому. Ось кілька прикладів:

别忘了明天开会。 Bié wàng le míngtiān kāihuì. — Не забудьте про нашу зустріч завтра.

别迟到了，不要让我们等太久。 Bié chídào le, bù yào ràng wǒmen děng tài jiǔ. — Не запізнюйся, нехай ми не чекаємо занадто довго.

别吵，孩子们在睡觉。 Bié chǎo, háizimen zài shuìjiào. — Не шуміть, діти сплять.

Висновки до Розділу 1

У цьому розділі ми розглянули різні способи вираження минулого, теперішнього та майбутнього часів у сучасній китайській мові. Аналізуючи наукову літературу, ми досліджували їхню структуру та семантичні особливості, а також розглядали їхні практичні застосування у різних контекстах.

Китайська мова має різноманітні способи вираження часу, які використовуються в повсякденному спілкуванні.

Ми з'ясували, що на відміну від західних мов минулий час у китайській визначається за допомогою дат, календарних вказівок, слів-замінників часу, спеціальних дієслів-доповнень та морфем 了 та 过 (ми також детальніше дослідили їхні функції в реченнях) та заперечення 没. Натомість теперішній час виражається за допомогою дієслів без допоміжних суфіксів, словосполучень-вказівників на час, суфікса 着 та заперечення 不. А от на виявлення майбутнього часу впливають словосполучення-вказівники на час, календарні дати, дієслова 会/要/将, конструкції по типу 要...了 та інші синонімічні слова і конструкції, а також заперечні частки 不 та 别.

Використання темпоральних конструкцій дозволяє точно передавати часові відношення між подіями та діями, забезпечуючи зрозумілість та ясність в комунікації. Безумовно, розуміння цих конструкцій важливо для тих, хто вивчає китайську мову, оскільки вони є ключовим елементом у формуванні вміння висловлювати часові відношення в мові.

В майбутньому, дослідження темпоральних конструкцій може допомогти вдосконалити навички розуміння та використання китайської мови в різних сферах, таких як література, масова комунікація, ділове спілкування тощо. Таким чином, практичний аспект вивчення темпоральних конструкцій є важливим для досягнення високого рівня володіння китайською мовою та покращення комунікативних навичок.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження “Часових аспектів в сучасній китайській мові: категорії темпоральності та засобів її реалізації” було виявлено, що темпоральні конструкції в китайській мові відображають складну систему вираження часу, що базується на специфічних лінгвістичних засобах.

Аналіз теоретичного аспекту розкриває сутність темпоральності у лінгвістиці та її специфіку в китайській мові, визначаючи її як засіб вираження часових відношень та послідовності подій у мові. Далі наші дослідження зосередилися на категоріях темпоральності в сучасній китайській мові. Набуті результати свідчать про те, що китайці мають специфічне та не дуже зрозуміле іншим народам сприйняття часу, тоді як сама китайська мова не має складної системи часів. Проте для неї все ще використовуються різні підходи для вираження часових відношень, до прикладу: лексичні та граматичні конструкції, специфічні часові слова, контекстуальне розуміння ітд.

Натомість практичний аспект дослідження показав відмінності у вираженні минулого, теперішнього і майбутнього часів у китайській мові. Ми встановили, що китайці мають своєрідне уявлення про минулий час, яке базується на датах, календарних вказівках, словах-замінниках, спеціальних дієсловах-доповненнях та заперечній морфемі. На відміну від цього, теперішній час виражається за допомогою дієслів без допоміжних суфіксів, словосполучень-вказівників на час, спеціальних суфіксах та іншої запереченої морфемі. Щодо майбутнього часу, його можна передати через словосполучення-вказівники на час, календарні дати, спеціальні модальні дієслова та інші синонімічні слова і конструкції, а також за допомогою заперечних часток.

Використання таких темпоральних конструкцій дозволяє точно виражати часові відношення між подіями та діями, що забезпечує зрозумілість та ясність в комунікації. Розуміння цих конструкцій є ключовим для тих, хто вивчає китайську мову, оскільки вони становлять основу для висловлення часових відношень.

Результати виявлення цих аспектів свідчать про важливість вивчення різноманітності поняття темпоральності в китайській мові, а також про значення

таких досліджень у вивченні мови та культури Китаю загалом. Тому що, безумовно, подальше дослідження в цьому напрямку може сприяти не лише поглибленню знань про структуру китайської мови, а й розширенню розуміння культурних особливостей суспільства, що сприймає час, та його відображення у мові. Такий аналіз може відкрити нові перспективи для дослідження взаємозв'язків між мовою, культурою та сприйняттям часу, що в свою чергу має важливе значення для розвитку міжкультурного розуміння та міжнаціонального спілкування.

论文摘要

当代汉语中的时间方面：时态类别及其实现手段

学期论文“当代汉语中的时间方面：时态类别及其实现手段”研究了现代汉语的时态类别现象。

学期论文的研究对象是探讨当代汉语中时态类别表达的特点，特别是分析过去时、现在时和将来时间类别。

这个论文旨在系统化和分析现代汉语中的基本时态类别，确定它们的功能目的和表达方式。主要任务是揭示时态类别在汉语语言系统中的实现机制。

研究涉及汉语中时态类别的各个方面，包括对时间类别的描述和分类，研究它们在不同语境中的使用特点以及时间关系表达手段的分析。

在研究中，对大量科学文献进行了分析，并探讨了语言学和汉语中时态类别的概念，揭示了时间在汉语和文化中的重要性，以及现代汉语中过去时、现在时和将来时间的分类和表达方式。

这个学期论文可能会对学习汉语和语言学的学生和研究者感兴趣，也适用于对比语言学和不同文化语言中时间方面的研究感兴趣的人。同时，它也对想要扩展对汉语时间关系表达系统的了解的汉语教师有用。

关键词：时态类别、过去时、现在时、将来时。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барчук, В. (2011). Граматична темпоральність: Інтервал. Час. Таксис. *Івано-Франківськ: Сімик*. С. 3
2. Барчук В. М. (2011) ГРАМАТИЧНА КАТЕГОРІЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ: СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНИЙ АСПЕКТ Відновлено з <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/183598/07-Varchuk.pdf?sequence=1>
3. Булгаков Р. (2017) ГРАМАТИЧНА КАТЕГОРІЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ Відновлено з https://conference.fif.npu.edu.ua/images/Zvity/2017/5-12/Collection_Papers_Conf_6_7_04_2017.pdf#page=173
4. Василенко, М. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ, МОВНОГО І РЕАЛЬНОГО ЧАСУ. *Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект*, С. 72
5. Ганич, Д. І., & Олійник, І. С. Словник лінгвістичних термінів.– К.: Вища школа, 1985. С. 123
6. Горбенко, А. С. (2022). Лінгвістичні засоби реалізації категорії часу у сучасній китайській мові. С. 46
7. Данішевська, В. В. (2022). Засоби вираження категорії темпоральності в сучасній китайській мові. С. 10
8. Мовчан, А. С. (2023). Засоби реалізації категорії часу у сучасній китайській мові (на матеріалі публіцистичних текстів). С. 22, 27
9. Остапчук, А. Л. (2008). Способи вираження темпоральної локації в китайській мові. *Сходознавство*, (43), С. 77
10. Романова, А. К. (2007). Філософські, культурологічні та лінгвістичні засади вивчення категорії часу. С. 64-65
11. Фещенко, А. О. (2019). Граматична категорія темпоральності в сучасній китайській мові. С. 27, 50, 65
12. Цимбал, С. В. (2016). Категорії темпоральності та покативності в мовній картині світу китайського етносу. *Одеський лінгвістичний вісник*, (7), С. 210

13. Brose, H. G. (2004). An introduction towards a culture of non-simultaneity?. *Time & Society*, 13(1), C. 5
14. Chao, Y. R. (1965). *A grammar of spoken Chinese*. C. 54
15. Hsieh, Chia-Ling. (2006). An Analysis of Chinese modals in broad and narrow senses, (1). C. 10
16. Huang, L. (2018). *Corpus-based study of the grammaticalization and semantic networks of Chinese guo and le* (Doctoral dissertation, Georgetown University). C. 318
17. Huang, Z. N. (2015, November). On syntactic tense in Mandarin Chinese. In *Proceedings of the 27th north american conference on chinese linguistics* (Vol. 2, pp. 406-423). Los Angeles, CA: University of California, Los Angeles. C. 406
18. Li, C. N., & Thompson, S. A. (1989). *Mandarin Chinese: A functional reference grammar*. Univ of California Press. C. 238
19. Lin, J. W. (2003). Temporal reference in mandarin Chinese. *Journal of East Asian Linguistics*, 12(3), C. 261
20. Liu, L. H., & 劉小梅. (1997). 國閩客語的動態文法體系及動態詞的上加動貌語意 Dynamic Syntactic Systems and Semantics of Active Aspectual Marking on Dynamic Words in Mandarin, Fukienese and Hakka. C. 51
21. Ljungqvist, M. (2007). Le, guo and zhe in Mandarin Chinese: a relevance-theoretic account. *Journal of East Asian Linguistics*, 16, C. 195-196
22. Mangione, L., & Li, D. (1993). A COMPOSITIONAL ANALYSIS OF-GUO AND-LE/“过” 和 “了” 的组合分析. *Journal of Chinese Linguistics*, C. 67
23. Miller, J. E., & Brown, E. K. (2013). *The Cambridge dictionary of linguistics*. Cambridge University Press. C. 17
24. Riddle, E. (1986). The meaning and discourse function of the past tense in English. *TESOL quarterly*, 20(2), C. 287
25. Smith, C. S., & Erbaugh, M. S. (2005). Temporal interpretation in mandarin chinese. C. 175.

26. Von Humboldt, W. (1999). *Humboldt: 'On language': On the diversity of human language construction and its influence on the mental development of the human species*. Cambridge University Press. C. 81
27. Wang, W., & Liu, X. (2021). Spatiality and temporality: The fundamental difference between Chinese and English. *Lingua*, 251, 103011. C. 2
28. Wu, J. S., & Kuo, J. Y. C. (2010). Future and modality: A preliminary study of jiang, hui, yao and yao... le in Mandarin Chinese. In *Proceedings of the 22nd North American Conference on Chinese Linguistics (NACCL-22) and the 18th International Conference on Chinese Linguistics (IACL-18)* (Vol. 2). C. 59, 62
29. Xu, H. (2019). The experiential aspect of Mandarin Chinese (-guo): Semantics and pragmatics. *Lingua*, 229, 102714. C. 1
30. 赵元任. (2002). *赵元任语言学论文集*. 商务印书馆. C. 142